

Bilboltha ren Kolhe ko N'amkeda Community Library Ar Research Center

Lukhibar (31 July) Chapainawabgonj sodor upajila, Jhilim union reak' Bilboltha Adivasi Adorsho Primary School re Community Library ar Research Center ud.ha.u hoe pura.ena. Wycliffe Foundation ar Bangladesh Santal Friends ak' gor.ote noa ud.ha.u ka.mi pura.ukeda National Agency for Green Revolution (NAGR).

NAGR ren Director Mn.Stephen Soren ak' a.yurte ud.ha.u akhr. are manotan per.a lekate set.ere tahe~kana Australia khon hec' akan Mn.Elizabeth Baker ar Daniel Baker ona sa~ote set.ere tahe~kana, Redio Mahananda ren station Manager Rezaul Karim. Ud.ha.u akhr.a a.yur re tahe~kana, NAGR ren Program Manager Prodip Hembrom.

Ina. chad.a ho~ akhr. are set.ere tahe~kana, 3no Jhilim union porisod reak' 7, 8 ar 9 nombor ward ren maejiu member Shawktara Begum (Suity), Bilboltha Adivasi Adorsho School ren sabha mukhia. Rajib Kol selet' arho~ et.ak'ko. Ud.ha.u akhr. are NAGR ren Director doe menkeda, Kolhe ko la.git'ge Community Library ar Research Center do ud.ha.u hoyena. NAGR do jaoge kolhe ja.t se somaj babote hudiseda. Darakan dinre jemon kolhe ko bhage sikhna.t ko hamet. dar.eak', ten'go ket.ejok' ko, akoak' a.ida.ri reak' kathako ror. dar.eak' ar akoak' kathako la.i sodor dar.eak'. Noa kangea aleak' kukmu. Darakan dinre arho~ aema ka.mi ko reak' hudis-cinta. menak'a. Uni do arho~e la.i sodorkeda, noa

Library re do puthiko tahe~na. Aleak' kukmu do unre pura uk'a tinre ape kolhe ko Library reak' puthi ko pe par haok'a, ar aema lekan cecet'ak' pe hamet dar eak'a. Library re eken puthi sajaokak' do ban ganok'a. Ona bidia ko tinre bohok' re rebet' dohok'a unrege kukmu do sa riagok'a.

Onka leka manotan per a Elizabeth ar Daniel Baker ho~ kin ror sodorkeda, a lin' la git' ho~ a d i ra ska wan din kana. Kolhe ko la git' mit't en t ha ~i se jaega benaoen n'utumte. One oka khon onko ja tko arho~ ba r ti sikhna tko hamet dar eak'a. Akoak' a ri cali ko sap' doho dar eak'a ar noage tayom daram dinre laha sec'e a yur idikoa. Radio Mahananda ren Station Manager Rezaul Karim ho~e menkeda, nonka tayom akan kolhe ja t ko la git'ge Library ar Research Center. Noa center hotete onko do akel bidia ko hamet dar eak'a ar laha sec' ko calao idik'a. School ren sabha mukhia ho~e la i sodorkeda, nond en ko tina k' jua n kur i kor a School-College reko par haok' kan ar puthi par haok'ko kusiak' onko la git' mit't en mon'j t ha ~i ar hor do benaoena. Ona n'utumte aema sarhao ar johar kathako ho~e ror sodorkeda.

God o Ar Biji ak' Dupula r .

God o ar biji do a d i gatekin tahe~kana. God o doe tahe~na buga k're ar biji doe tahe~na bir gajar re. Din hila k' god o do setak' a yup' biji t hen senkate suk duk reak'kin gapal maraoa. Mit'din biji do god oe metae kana, E ya gate din hila k' am do in' t henem hijuk' kana. In' sa~o suk duk reak' katha ko gapal marao la git' menkhan in' do mit'din ho~ amak' or ak' dar an ba n' calak' kana. Onate gate in' do a d i kost on' bujha ueda. God o doe menkeda, E ya gate kost o alom bujha ua. Bhabna reak' katha cet' in' mena, in'ak' or ak' pase rege menaea mit't en jom raj bin'. Namlin' khange jomen'a. Onate din hila k' am sec' ren' tahe~n kana. Biji menkeda, E ya gate cet' reak' botor mase? In' mena n' reho~ bhorsa bam a ika ueda? Una k' din khon

in' t.henem hijuk' calak' kana bacom la.ia.n' kan.

God.o doe menkeda, E ya gate am la.iam sa.hu~s ba.n' n'amet' tahe~na.
Nit amak' katha an'jom kate monre a.d.i dar.en' bujha.ueda. Biji
menkeda, bejae gate mase beret' me ar dela idiyin' me uni jom raj
bin'ak' or.ak'. Adokin calaoena menkhan bin' do d.erare bae tahe~kana.
Bin' do jomak' sendrae calaoakan tahe~na. Adi biji ar god.o dur.up'
akan oktege bin' do sika.r jom kate d.erate bolok' oktege bin' ar biji
do la.r.hai kin lagaoena. D.her okto la.r.hai tayom bin'e lan'gayen
khan biji do bin'e ger goc' kede.

Janam Disa .m

Janam disa .m Ban'gla disa .m

Sanam disa .m khon soros disa .m,

Sona barag janam hasa

Ban'gla goren hoponak' asa.

Uta .r rema hemalpuri

Da .khin rema jalapuri,

La .t .u ka .t .ic' gad .a sod .ok'

Legem legem a .tu phed .ok'.

Got .a Dha .rti A .diva .si Ma~ha~re Sen'gel Band A .diva .si ko La .git´ Nawa Serenko Ucha .nek´ Kana

Darakan 9 August got .a dha .rti a .diva .si ma~ha~ n´utumte nawa seren´ko ucha .nek´ kana "Sen'gel" band. 2011 serma khon a .ri ca .lika reak´ aema lekan seren´ko ucha .n akada. One oka do hor .ko kusi akat´. Onka leka nia . dhao ho~ a .diva .si ma~ha~ n´utumte nawa seren´ko ucha .nek´ kana.

Seren´ babot ko kulikede re Sen'gel band ren Vocal Rinku Mardi doe menkeda, a .diva .si hor .ko do sedae khonge aema lekako koclon ocok´ kana. Bagda Farm, chir .akut .a sa~ote disomre et .ak´ et .ak´ jaegare girobasok´kan hor .koak´ or .ak´ dua .r .ko lo rapak´ akada. Shymol, Mon'gol, Obidio Mardi, Alfred Soren leka arho~ aema hor .ko goc´ oco akana. Menkhan noa reak´ ja~ha~n bica .r nit ha .bic´ ban´ hoe akana. Ba .r .tikaete noako bisoe ge seren´ talate sodor reak´ kurumut .u akana.

Ina . chad .a ho~ a .diva .sikoak´ jion reak´ sa .riak´tet´ seren´ talate sodor akana. Band ren a .yuric´ John Hembrom doe meneda, ehop´ khonge Sen'gel band do jhumur seren´ko seren´ akat´ reho~ noa seren´ do thor .a rock lekanak´ kana. Bad .ae abon je, santal koak´ seren´ reak´ ra .r . amdaj mo~r .e~ gel (50) khon ho~ d .her menak´a. Ba .r .tikaete a .ri ca .li lekate dasa~e seren´ do ja~ha~n birud re ten'go daram reak´ kha .ndrin´tet´e bujha .u ocoyeda. Noa seren´ do dasa~e seren´ reak´ ra .r . mesal kate sap´r .ao akana, santali ar ban'gla pa .rsi ho~ beohar akana. As menak´a nawa seren´ hor .ko kusiak´a. Nijak´ composition te seren´e mixing are mastering akada S.B Ratul .

Miruwak' Me~t' Dak'

Hola tikiñ khon Ba. blu en' gat Miru Kisku do dha~or. a dha. ~or. i got. a t. ola dar. a dar. ate sanam hor. ko t. hen gor. o la. git' e neho~rok' kana ar jao ghur. igey homor halan' eda. Miru Kisku tako or. ak' do parwa bir cetan t. ola re, sanamko lekage uni ho~ mit' t. en mon' j sajabo akan baha bagwan lekan mit' gharon' j ge tahe~kantaea. Ba. blu apat Sona Murmu do et. ak' hor. ak' khet re ka. mi kate ac' ak' hud. in' gharon' je sajaboleda. Ar ona ia. te uni do a. kin juri pa. riak' dula. r. ren jo Ba. blu Murmu la. git' ac' ak' rojgar reak' thor. a thor. ate doko jarwa kate mit' bigha. jumi ho~ e kirin' keda. Ar dula. r. ia. hopontae olok' par. haok' cet' ocoye reak' sanam lekan bebostha la. git' ho~ sap' r. aogeye tahe~kana. Onatege uni do sur School re par. haok' e ehop' ket' te bhage result salat' jao serma ge cetan class te rakap' calak' e ehop' ena. Ar nonkatege mit' din do high school pas kate thor. a sa. n' gin' reak' bajar college reye bhurtikedeo.

Monre a. d. i as tahe~kantaea bet. a tae do mit' din a. d. i maran' lek manan hor. e hoyok' te ona t. ot. haren sanam hor. ko do uniko Manot arko sarhaeo, netar khonge ato t. ola ar ad. e paseren hor. kodo ha. t. ia. kore n' apam kateko metaeo, am doya Sona a. d. i bhage molon' tam, amren kor. a do na~ha~k' a. d. i maran' daman hor. geye hoyok' a. Onako katha an' jomte Sonawak' kor. am do ra. ska. te cehel cepelok' kantaea. T. hik onkage Ba. blu ho~ sohor college re ac' ak' olok' ho~ e calao idiyet' kan tahe~kana, college reak' hostel re tahe~n kha. tir te netar do Ba. blu khoroc koho~ ba. r. tigeye khojogok' kana, ona ia. te ac' baba do nalha ka. mite gharon' j ar Ba. bluwak' olok' khoroc ar bae kula. u dar. eak' kana, onate Sona do nit do ad. e t. olare mit' t. en kisa. ~r. t. hen gutiye boloyena.

Menkhan uni do umer sec' te d. here lahak' kan tahe~nte laha leka do ar bae ka. mi dar. eak' kana. Jaoge hana nawa rua. ko n' am gode kana, enreho~ Ba. bluwak' darakan jion napaete benao rakap' la. git' do a~t. kurumut. u do bae thirok' kana. Onka onkate din, ma. hna. , cando parom calak' te bochor muca. t' ho~ hec' set. eren khan Maran' din reak' chut. i ho~ hec' ena, ar Ba. blu ho~ chut. i bika. ua mente thor. a din la. git' or. ak' teye hec' ena. Ba. blu ac' go-baba do hopon ta. kin jemon or. ak' re

tahe~n bhor ja~ha~lekan et.ket.o~r.e~ alo hoyok'tae ona reak'ge jao gekin bha.bitok' kana. Thor.a din paromen tayom mit'din setak're Ba.blu en'gat do Ba.bluwak' at.et' samt.a0 jokhec' at.et're mit't.en arak'ge kha.li botole n'amkeda. Benet' jhic'kateye ji laga keda bogete jha~j ar ran-ran machage so kana. Ado baskeak' ko jom oktere Ba.bluye kulikede, henda ba.bu at.et're cet' botol con' n'am akat'a ekal ran range so kana. Ba.bluye ror.rua.r.keda, "he~ go rankangea. Hola mander khan ceka con' bohok' hasu hasun' a.ika.uet'kan tahe~kana to, onaten' kirin' leda". Nond.e la.i tora ganok'a je netar do Ba.blu college hostel re tahe~te mit'bar ba.r.ic' gateko sa~o ona botol reak' do a.d.i a~t.e se~r.a~wakada. Jao n'inda.ge ona ban' khan ja.pit'ge ban' hoyok'taea. Eken ona moto do ban' ac'ren gateko sa~o sanam lekan ba.r.ic' ka.mikore ho~e seledok' kana.

Ba.blu chut.i cabakate college te rua.r.ok' okte re ac' go-baba takine men ot.owak'kina, nia. bar do ha~k' d.hir n'ok'ge t.aka lagawa.n'a ba, usa.raben jogar.a.n'a. Ba.blu college te cala0en tayom khonge Ba.blu apat Sonawak' hor.mo reak' rua. do ba.i ba.ite d.her idiyentaea, mit'din do setak're pukhri khon rua.r. oktere chat.ka tiog tora ackage bohok' gul male a.ika.uket' te bhinda.r. got'ena, Ba.blu ac' gogo Miru do raca regeye jojok'kan tahe~kana, ja~ha~nak' n'urha.k' lekae an'jomket' khan hare phare bahre teye n'ir od.okena. Od.ok torae n'elkede haere Ba.blu apatmae bhinda.r. akan, ene ado ka.uma.u onte note hor.ko hohoakoteye jarwaket' koa, one ado sanamko mit' kate or.ak' sec'ko tul idi kede, ar bohok' re dak' ko duladea, mit' gha.r.i tayom disa. a.curentaea menkhan mit' jan'ga ar ti do bae lar.a0 dar.eak' kana. Note Ba.blu ho~ noa khobor n'amkate n'uhum oktege or.ak'teye set.arena, uni n'elte ac' baba do arho~ ka.uma.ue rak'ateye daram kede are metadea bet.a gapa ge bajar reak' haspatal te idiyin'me boge godok'a.n' na~ha~k'.

Dosar hilok' Ba.blu ar ac' gogo do setak're ac' baba bajarte haspatal tekin idi kede, ond.e d.aktor hana nawa bid.a.u kateye menkeda nui do usa.rate ind.ia reak' bhelor haspatalte idiye hoyok'a. Ba.blu do D.aktore kuli kede, ado d.aktor saheb ond.e do tina.k' paesa lagaok'a, d.aktore la.i keda hoe dar.eak'a amdaj bar lakh lagao dar.eak'a. An'jom kate Ba.bluwak' bohok're pasec' serma n'urha. wade lekae

bujha.u keda, ente una.k' t.aka do okareye n'ama. Ba.blu apat Sona do noa katha an'jomkate a.d.i a~t.e andesale cabayena, cedak' ente bae bhabnak'a ac'ak' judi ja~ha~nak' hoelen khan tahle Ba.bluwak' olok' do ond.ege tenigo hapek' taea, ona ia.te sanam bhabna togoc' d.at.ate sahao kate hopon taye metadea, E bet.a do or.ak'te sen kate ona aboak' mit' bigha. jumi a.khrin' kate paesa a.guime ar ind.iate ran ocok' la.git' idiyin'me. T.hik ona katha leakage Ba.blu do or.ak'te senente ako ad.e paseren t.hen jumi a.khrin' reak'e la.i ket' khan t.hik oktere jumi do bar lakh t.akateye a.khrin' keda. Ar dosar hilok' ge ona bar lakh t.akawante uni do bajar reak' haspatalteye mond.yena, calak' okterege ga.d.i ist.isonreya set.eren khan ac'ren mit' bar gate kodoye n'amket'koa, onko sa~o mit' bar boge juda. galmarao tege thanaren mit' bhen pulis hec'kate gateko sa~ote Ba.blu Murmu ho~ko tol idi kede. Ar ond.e khon do hajot reko bhorao ket'koa.

Becara Ba.blu en'gat apat do haspatal re hoponta.kin la.git' koyok' koyok'tekin lan'ga cabayen reho~ Ba.blu do bae set.erlena. Ar unkin do Ba.bluwak' ja~ha~n khoj khobor ho~ ba.kin n'amleda. Note din dinte Sonawak' rua. ho~ d.her idiyentaea. Khange mit'din do tarasin' okte Ba.blu apat Sona Murmu ren khan'ca miru do hana puritey pharkaoena. Ba.blu en'gat Miru Kisku do haspatalre kor.am or.ejok' leka rak' homorate got.a haspatal or.ak'e andur. cabakeda. Eskar maejiu nit do cet'e cekaea? Bae bujha.u dar.eak' kana. Dha.rtire okoe ho~ ba.nuk' kotaea. Ja~ha~ sec'geye koyok'et'kan sanam sec'ge n'utge n'elet'a. Note haspatalren calaoic' ho~ Miru Kiskui metadea, " E ma~i ma nit do ma~r.i idiytam" dukha.li Miru nit cekate ac'ren dula.r.ia. juriak' ma~r.i nond.e khone iditaya onage maran' bhabnatae nit do. Hudis kedae nit do or.ak'te senkate atoren hor.ko ac' gor.owae la.git'e neho~r akoa. T.hik ona leakage mone got.a kate or.ak' sec' doe mond.yena, hijuk' hijuk'te sin' cadso do bohok' cetan sec'e gargarao rakap' calaoena.

(01 ton'gek'a)

Pa sur

Binod ar Binoe do mit' atoren cetan t.ola ar latar t.ola ren kanakin. Unkin mit' atoren kan re ho~kin et.ak' ko leka dula.r. epemok' reak' ja~ha~n somoe ar a.t ko do ban' mila.u akawat'kina. Tobe unkinak' ja~ha~n tinre ge n'apamok' tege kha.ndri dula.r. reak' kin kurumut.uyet' tahe~kana. Lukkibar khon mit'din laharege Binod do or.ak'teye set.arena. Enhilok' ge uni do Baha tuluc' n'apamok' reak'e kurumut.u keda. Menkhan hara jua.n akan kur.i Baha ma.~i do ja~ha~tin rege sana leka or.ak' khon bae od.ok' dar.eak'a. Binod do Baha takoak' or.ak' sec' calao calao kate cet'ko hudis bar.a kate con' ar ho~ tala kulhi khon geye rua.r.ena. Gapa a.yup' sec' sunum sasan' ojok' okte Baha tuluc' n'apamok' reak'e got.a keda.

Lukhibar a.yup' bela khangge ona ra.si atoren kur.i kor.a ar bahre atoren aema per.a kote bapla or.ak' do bhan bhanaok' ehop'ena. Bela tahe~nrege Binod do mit' dhao bapla or.ak' sec' khone a.cur hec'ente aema gate ko sa~oteye n'apam hec'ena. Binod ho~ ba.ria.tok'e calak'a an'jom kate gateko do a.d.i ra.ska. ko sodor keda. Menkhan Binodak' monge a.d.i t.hik do ba.nuk'taea. Ente uniak' me~t' do jaoge Baha geye sendra bar.ayede tahe~kana. N'uhum tora khonge tundak' t.amak' ak' litur ar.an' ar kur.i kor.awak' n'ohor seren' te atoren kur.i kor.a ko do hoe bhard.o leka joto ko ghurla.u hec'ena bapla or.ak' sec' Binod ho~ usa.rage Baha sa~ote n'apamok' as te bapla or.ak' sec' gate Binoe son'ge katec'e mohnd.ayena. Sunum sasan' ojok' enege ehop' akana, hor. ko do nit ho~ hijuk'tege menak'koa. Or.ak' perez' hor. bako sahabok' kana. Binod ar Binoe do hana pind.a. noa pind.a. elect.a.ri marsalte d.ig d.ig n'el n'amok' reho~ ona korec' kona ar koca sec'te kin sendra a.cur keda. Menkhan Bahawak' ja~ha~n tiwan ge ba.kin n'am dar.eada.

Ina. mit' gha.r.i tayom khangge Baha do ac' gogo sa~ote bapla or.ak' teye boloyena. Binod do n'el kateye a.r.is n'ok'engea. Ente nit ho~ Baha do ka.t.ic' gidra. leka ac' gogowak' ti sap' kateye a.cur bar.ae kana! Sunum sasan' ojok' okte re Binod do Binoe ba.huwak' gor.ote eken mit' gha.r.i bahre sec' od.ok kate kha.li boge juda. glamarao chad.a cet'ge ban' hoelenta.kina. Ente mit' gha.r.i tayom khangge Baha ac' gogo do khok' kharak' ate bahre sec'e od.okente Baha arho~ bhitriteye

ader kedea. Binod doe bujha u keda nonka te nui tuluc' nond.e do ja~ha~n gal marao ban' hoyok'a. Uni do Binoe ba huye sap' kedea jatec' ja~ha~ lekatege Baha gapa d.uli bibik'e idiye.

Dosar hilok' jog ma.n'jhi do maran' sim rak' khon got.a kulhi ba.ria.t daka jojome hoho pura.u keda. Bad ga.d.i ho~ laha hiok' rege hec' tahe~kana. Binod do laharege bas re sen kate d.abol sit. eset' kateye dur.up' akana ba.iba.ite bas do ba.ria.t kote perejok' ehop'ena. Menkhan Binoe ta.kin ar Bahawak' ja~ha~n cet'ge ban' bujha.uk' kana. Joto ko hec' cabak' kan reho~ onkoak' hijuk' reak' ja~ha~n katha ge ba.nuk'a. Tobe cet'! Baha bae calak'a? Aema lekan hudis cinta. te Binod doe thar basao cabayena. Un ha.bic' ho~ ona jor.a sit. re okoe ge bae dur.up' oco akat'koa. Ekkalte muca.t' okte re Binoe ta.kin ar Baha do a.d.i hare phare bas reko dec'ena. Ja~ha~ lekate Binoe barea gidra. beret' oco kate ond.e Baha ta.kine dur.up'ket' kina.. Ar Binoe do Binod t.hen sen kateye dur.up'ena. Binodak' a.d.i as tahe~kanataea Baha ac' sa~ote dur.up' kate mit'te galmarao galmarao tekin calak'a. Menkhan Binoe lur.u Baha bad kate ac' geye dur.up'ena. Mit' sec'te do t.hik geye bujha.u keda Binod, ente aema murubbi ko do bas reko tahe~kana.

11 baja okte sec' ba.ria.t ko do kur.i or.ak' ko set.arena. Daram ar ca n'u bar.a katege a.d.i usa.ra bapla la.git' ko sapr.aena. Bapla tayom bapla bhoj jom bar.a kate ba.hu ja~wa~e ta.kin do gid.i cima.ur.a la.git' ko dur.up'ket' kina.. Note kur.i kor.a ko ho~ muca.t're a.d.i a~t. ra.ska. reko cape akana. Ona oktege Binod do Baha ar Binoe ba.hu bahre sec'e hohoat' kinte ato reak' kulhi muca.t' sec' jha.r.pa. jojo but.a. t.hen ko calaoena. Binod ar Baha mit' t.hen pantete dur.up' ot.o kate Binoe ba.hu do thor.a pharak' n'ok' reye dur.up'ena. Note Binod ta.kin dur.up' gekin dur.up' thir akana, menkhan okoe t.ak'ge katha ba.kin ehop' dar.eak'' kana. Baha doye hudiseda Binod ge ja.nic' kathaye ror. lahaea note Binod ho~ye hudiseda Bahawak' aema katha menak'tae reho~ cekate cet'ge nit ho~ bae ror.eda! Nukin bana hor.ak' mocage khora din ga.d.ia. rohor.ok' leka sanam ulidak' ko rohor. caba akan ta.kina. Muca.t' re Binod ge kathae ehop' ket'te a.d.i okoc' gekin galmarao keda. Baha Binode badae oco kedea je, per.a a.d.i a~t. ko od.okok' kana. Ac' gogo baba ta.kin

ho~kin ra.jigea. Menkhan Baha do Binod chad.a et.ak' re bae baplak'a menteye bad.ae oco kedea. Binod do ja~ha~ lekate thor.a din ta.n'gi hatar.e metadea. Ja~ha~ lekate mit't.en ca.kri n'am lekhan gekin baplak'a mentekin got.a keda.

Thor.a din tayom ge akoak' church reak' mit't.en project re hor. hatao la.git' ko dha.rwa.k' keda. Baha do a.d.i usa.ra Binode bad.ae ocokedea. Ente Binod do aema din khon bahre reye tahe~nte Mission ko reak' ja~ha~n khoj khobor do bae bad.ae dar.eak' kan se bae dohoyet' kan tahe~kana. Binod do ona post.re jojaok' la.git' joto lekanak' ge tahe~kantaeta. Ar ona ia.te uni do a.d.i usa.ra ardase joma keda. Ato or.ak' koren aema hor. ko Mission ren mit' bar lid.ar ko ho~ Binoe ge ka.mie n'ama menteko ror. bar.aet' tahe~kana, Int.ar bhiu kard. n'amkate a.d.i aema mot.a mot.a gayid. puthi ko par.haok'e dhura.uen. Int.ar bhiu oka leka hoyok' reak'e hudiset' tahe~kan t.hik onka leka pura. do ban' hoe lente Binod do aema ror. rua.r. ge bae em dar.eda. Ente uni do Mission reak' ar dhorom se baibel ar girja. reak' aema aema bisoe ko thor.a gan ho~ bae bad.ae kan tahe~kana. Baha noa ko bad.ae kate a.d.i a~t.e mon dukena. Enho~ Binod do arho~ ta.n'gi la.git'e neho~r adea.

Thor.a din tayom khange Binodak' mast.ar d.igri reak' resalt. od.okentaea. Unkin do bana hor. gekin hudiskeda nia. dhao do ja~ha~ lekatege mit't.en ca.krie n'amet' kangea.

01 ton'geyena;

Ho_po_n Ba_buwak' Iskuḷ Reak' Pa_hiḷ Din

Paitapukur atore_n mit't.e_n ka.t.ic' gidra. kanae ho_po_n ba_bu. Ho_po_n ba_bu do_dina.me n'e_lkoa ako atore_n gidra.ko do_dina.m

iskul teko calak'a. Onko n'e_lte_ ac' ho~ iskul calak' sanakedea. Uni do_ ac' go_go_-babata_kine metat'kina, in' ho~ iskul ten' calak'a. Uniak' sana lekage ho_po_n ba_bu iskulreko bhur ti kadea.

Pa_hil pa_hil ac' go_go_ iskul te_ ye_ a.gu ot.o kadea. Iskul a.gukate_ jo_to_ a.na.r.i ho_r. n'e_lte ac' go_go_wak' an'car sap'kate bhe~-bhe~ rarak'e eho_p'ena ar.ak'ge bae ar.ago_k'kana. Ho_po_n ba_bure_n nawa didimuni sorre_ he_c'kate_t'e metadea, ho_po_n ba_bu hijuk'me_ amak' kelasten' idimea, o_nd.e_ aema gatekom n'amkoa. Didimiak' dula_r. salak' kathate ho_po_n ba_bu go_go_ak' an'car ar.ak'kate_ kelaste_ ye_ calaoena.

Didimuni do_ uni kelasre_ ye_ dur.up'kede a are metadea-"n'e_lkom am lekan tina.k' gidra. nia. kelasre_ ko par.haok'kana. Onko jo_to_ge amre_n gate kanako. Jo_to_ am sa~ote_ chor_ako me_na, seren'ako, e_ne_c'ako tina.k' ra_ska. hoyok'a". Pa_hil hila.k' didimuni do_ D.in' D.o_n' cho_r.ae cet'at'koa. Uni sa~ote_ jo_to_ ho_r. D.in' D.o_n' cho_r.ako me_nkeda. Me_nkhan ho_po_n ba_bu do_ lajaote_ ar bo_to_rte cho_r.a bae la_i dar_eada, arho~ bhe~ bhe~ rarak'e dhura_uena. Rak' an'jo_mte et.ak' gidra_ ko do_ cho_r.a la_i thirkate_ cahap'kate_ unigeko ko_yo_k'kadea. Alo_m raga am ho~ ba_i ba_ite_m ceda, are_m me_na. Didimuni do_ ho_po_n ba_bu sorre_ ba_i ba_ite_ la_ikate_ jo_to_koe cet'at'koa. Nonkate_ din dintege uni ho~ cho_r.ae cet'keda ar la_i ho~e la_i dar_ekeda. Nito_k' uni do_ gateko sa~ote_ dina_m iskul te_ ye_ calak'a ar cho_r.a, seren', e_ne_c'te_ a.d.i a~t.e ra_ska.k'a. Ho_po_n ba_bu t.he_n iskul do_ nito_k' a.d.i ra_ska.wanak' jaega kana.

Tuma_l: *An'jo_m jo_n' ja_r.*

SANTAL JUA_N

E jua_n ma beret'me

Alom ja.pida ebenok´me,
Ca.ria. kond. ma ben´gedme
Nitge ka.mire lagaok´me.
Sa~ota reak´ mare rogko
Rophae la.git´ ja.rur. okako,
Ma lahak´me muruk kate
Sona sa~ota dula.r. monte.
Amak´ gor.o nitge ja.rur.a
Ma hijuk´me a.d.i usa.ra,
Sa~ota sagar. lagae la.git´
Et.ak´ ko sa~o son´gek´ la.git´.
Olok´ par.haok´ cet´ kate
Sa~ota susa.r monate,
Ma lahak´me, gogme da.yik
Darae sa~otaren asol ma.lik.
Ma n´elkom gand.ra hund.a.r
Got.a sa~otare a.d.i uta.r,
Onko geco santal somaj
Benao edako bajar anaj.
Sona sa~ota susa.r la.git´
Nit ja.rur.a sanamko mit´,
Jomok kate gok´ gopor.o,

Da.yik hatao hor.o hor.o.

Dar.e menak're jhu~k monok'me

Darae kanko horakome,

Sona sa~ota dula.r. re tehen'

Tahe~n takoma monre seren'.

Gand.ra koak' laser d.at.a

Ra.put' takote ti kat.a,

Taral basal sona sa~ota

Jor.aο rua.r.me alom neho~ta.

Taogar monte ma lahak'me

A.nd.un' d.hili sili gid.i kak'me,

Sa~ota la.r.ha.ire hapen jitan

Amge hoyok'me santal jua.n.

Abraham Kananteye Calak' Kana

Terah do Sem bo~srenko modren mit' hor.e tahe~kana. Uniren do pea hoponko tahe~kantaea, Abraham, Nahor a Haran. Ado Isor Abrahame metadea, am do amak' disom khon ar amren per.a pa.rbha. khon od.ok calak'me in'in' uduk'am disomte. Maran' okoc' mit't.an' ja.t in' hoe ocomea, ar amre do pirthimiren sanam gust.iko bhoranko hoyok'a. Khange Abraham do ac'ren ba.hu Sara ar ac'ren gon'got kor.a Lot idi tora kate ac'ak' joto acelante kanan disomteye calaena. Ar Probhu do Abraham t.hene sodorenteye metadea, Amren bo~sko noa disom in' emakoa. Ar Abraham do ac' t.hene sodorlen Probhu n'utumte mit't.an' pind.e benaoket'a.

Abraham do mi~hu~ merom ar sona rupa.te a.d.iye kisa.~r.ena. Ar uni sa~ote Lot ho~ a.d.i mi~hu~ meromko tahe~kantaea. Khange Abrahamren gupiko ar Lotren gupiko ka.pha.ria.u janamentakoa a.k'tin' jaega kha.tirte. Khange Abraham Lote metadea, E ba.bu, alan' talare ar alan'ren gupiko talare ka.pha.ria.u alo bar.e hoyok'ma ente alan' do boeha hor.. Am saman're got.a disom con' menak'. Am kon'e sec'em calak' khan in' do etom sec'in' calak'a, ar am etom sec'em calak' khan, in' do kon'e sec'in' calak'a.

Khange Lote n'elket'a, Jordan gad.a ar.e do a.d.i olhangea, Misor disom ar Eden bagwan leka; onate uni do ona t.ot.ha bachaonte, Sodom sec're ac'ak' ta.mbukoe beret'ket'a. Menkhan Sodomren hor. do a.d.iko ba.r.ic'a, ar Probhu reak' a.d.iko ka.iet' tahe~kana. (Gen.12-13.)

Pa_sur_

Kelas ehop' mit' ghar.i tayom khan t.ayit. jins pent. reak' gubli bhitri re mobayil do ba.t kat.kom leka 15 dhom gan rugum rugumena. Pa.hil sec' 5 dhom gan do mis kol tahe~kana, ar ina. tayom do bujha.uk' kana kol ge tahe~kana. Bulu jalat' re nuna.k' gha.r.ic' mobayil reak' bhaibareson te bokr.o gey a.ika.uet' kan tahe~ reho~ binod ba.bu kelas reak' pa.hil ben'ce reye dur.up' akan tahe~nte pent. gubli khon mobayil od.ok bae dar.eada.

Mahasoe ak' lekcar muca.t' sa~ote Binod do tia.r la.t.ic' n'ok' ate gubli bhitri khon mobayil od.ok ket' teye lin keda. Are n'el keda ato or.ak' ren binoe kanae. Binod ren gate kor.a. A.d.i gan kol ge bae kol bar.aea. Acka tehen' noa tikin tarasin' cet' ja.rur. te una.k' doe kol keda. Bujha.uk' kana Binoe tehen' bhage n'ok' tege ja.nic'e bul akana. Ona ia.tege uni do bha.t.i khonge ja.nic'e kol akada. Kol rua.r la.git' Binod do Binoe ak' mobayil re kole bhorao keda. Kol bhorao sa~ote mobayil do Binod lutur bhuga.k' reye la.i adea je, ka.ud.i do caba akana. Ka.ud.i bhorao ja.rur.a. A.d.i a.r.is ar asket selet' bharsit.i reak' get. khon barhe sec' od.ok ente mobayil re t.akaе bhorao keda. Menkhan noa maran' t.aon reak' pa~po~ ar hid.a.r hod.or mot.or ga.d.i reak' sad.e te nia. okte Binoe tuluc' roror. ar ban' sana ledea. Mes re sen kate nira.la te gal marao reak'e got.a keda.

Man'jan daka jom tayom Binod do logot' at.et're pharnaok' tuluc' Binoe ak' mobayil re kole bhorao keda. Hante Binoe ho~ Binod ak' kol n'am sa~o sa~ote usa.rate risib tora uni do lutur khaka ruha.t'e dhura.uenā. Uniak' ruha.t' te Binod do cet' ho~ bae bujha.u dar.e ak'te Binoeye kuli kedeā.

- Binoe a.d.i a~t.em ran'gaok' kan je, Binoe do ror. rua.r. ban' emkate arho~ Binode kuli kedeā.
- Enanok' kolin' bhoraolet' sasap' dom cekalena lur.u?
- Binoe tin okte amem kol leda ona okte in' do kelas ren' tahe~kana. Ona ia.te ba.n' risib dar.eada.
- O.....An'jom me Binod, Baha alin' t.hene hec'elana. Uni ge kathaye ror. kea. A.d.i gha.r.ic' amak' kol asre tahe~kate

mayak' moyok' or.ak' teye rua.r. calaoena.

- An'jom me Binoe, am do tahole bha.t.i bela uni tuluc' ror. ocoyin'me. Mis koleme em lekhangge hoyok'a, T.hikgea matoben' dohoyeda.
- Acha t.hikgea ma tobe.

Baha ak' katha an'jomket' tayom khange Binod do khan'ca bhitri ren ce~r.e~ leka an chane a.ika.uet' kana. Uniak' ontor re jala puri reak' d.heo ge ja.nic' ehop' akana Baha tis ho~ bae kol bar.aea. Apat'tet' ma bir ren kul ta.rup' leka ran'gaoic' kanae. Ona ia.te uni do nit ha.bic' Baha kolej reye par.haok'kan reho~ mit't.en mobayil ho~ bae kirin' akawadea. Bahawak' aema lekan katha ko cinta. cinta.tege goc' gon'gha lekae ja.pit'keda.

Tin reco bela ma a.d.itet'e phed. cabayen Binod disa.ge bae disa.leda. Ackae! Disa. ket'te at.et' cetanre beret' kateye dur.up'ena. Mobayile lin ket'teye n'elkeda 2 dhao mis kol rakap' akana Binoe ak' mobayil khon, tobe a.d.i gha.r.ic' do ban' hoe akana. Binod do a.d.i usa.ra kol bek rua.r.ket'te mobayil do lutur reye jalat' keda. Hante mobayil risib akan reho~ ja~ha~n kathage ba.nuk'a. Emne tege a.d.i gan bae ror. bar.aea. Hello! Hello! te Binod doe lan'ga cabayena. Menkhan hana ar.e khon ja~ha~n ar.an'ge ba.nuk'a. Hante Baha ho~ risib mae risib akat'ge menkhan ona sa~ote ulidak' koho~ sanam rohor. cabayentaea. A.d.i anec' thartharaok' kan ar.an'tege roror.e ehop'ena.

- Baha ka.na.n', cet' leka menama?
- Bes gea.n', am cet' leka menama?
- In' do a.d.i bes do ba.nun'a, Darakan Lukkhibar Robiak' bapla, enhilok' ja~ha~n lekatege hijuk'me, am tuluc' a.d.i aema katha menak'tin'a
- Cet' una.k' ja.rur. katha do? Nitok' thor.a gan la.ia.n' mese.
- Ban' ba.n' la.ia, ar ban'khan bam hijuk'a ha~k'?
- Bam hec'len khan in' don' gujuk'a.

Bahawak' noa katha ror. ror. tege rak'ge laha ehop'ente Baha do ar bae ror. dar.eada. Binod do ac'ak' ontor me~t' te Bahaye n'el kedea. Juri me~t' khon hid.ir hid.ir me~t' dak' joha sec'te a.tu phed.ae kana.

Bahawak' cet' reak' una.k' duk? Ja~ha~e ja~ha~nak' ko men akawadea se cet'! Binod do Robiak' bapla re calak' reak' got.a menak'taegea. Tobe acka Bahawak' katha ko an'jom kate a.d.i mon'j do bae at.karet' kana. Binod Baha tuluc' onkan ja~ha~nak' ba.r.ic' colon ge bae colon akada one onate ja~ha~ge ja~ha~nak' ko men dar.eke. Tobe cet' reak' duk tae? Baha do Binod tina.k'e dula.r.ia ona do Binod bae bad.aea. Tobe ac' do pura. teye bad.aea Baha do ac'ak' jionre poraeni Bahage. Serma ren jolok' kan ipil leakage d.ig d.ig jol akan menaea Binodak' ontorre. Tobe tehen' Bahawak' rak' tegeye bujha.u keda Baha ho~ onka ge Binod la.git' kha.ndri dula.r. menak'taea.

01 ton'gek'a-